

ВОСПОМИНАНИЯ О И. В. ШЕРЕШЕВСКОМ

**Додин Е. В. – д. ю. н., профессор,
зав. кафедрой морского и
таможенного права**

За период обучения на юридическом факультете в Одесском государственном университете судьба позволила мне прикоснуться к педагогическому и научному мастерству плеяды педагогов, работающих на этом факультете. Среди имен М. А. Нудель, Ю. Я. Баскин, И. Е. Середа и другие, особое место занимает имя Ильи Вениаминовича Шерешевского.

Уже в те годы он был живой легендой, почитаемой студентами как образец настоящего интеллигента, интеллектуала и ученого. Однако особо была знаменита его черта – это высочайшая требовательность к знаниям студентов. Придя на второй курс факультета, я, будучи наслышанным о высочайшей требовательности Ильи Вениаминовича, был страшно рад, что не сдавал ему римское гражданское право, которое он читал. Но, готовясь к тому, что мне придется сдавать гражданское право, я даже записался в кружок, которым руководил Илья Вениаминович и выступил на конференции, посвященной анализу книги Венедиктова А. В. “Государственная социалистическая собственность” 1948 г. Подводя итоги этой конференции Илья Вениаминович, как мне казалось тогда, похвалил меня, сказав, что Додин Е. В. хорошо выучил свой доклад. И только сейчас я понимаю, какая ирония была скрыта в этих словах, ибо научная работа не требует заучивания отдельных положений, а предполагает системное усвоение проблемы.

Вторая наша встреча с Ильей Вениаминовичем произошла уже на пятом курсе во время защиты мной дипломной работы. По некоторым обстоятельствам я пропустил значительное количество учебных занятий во втором семестре, тем более в тот период, когда закрепляли темы дипломных работ. Но мне повезло, что на факультет пришел работать молодой ученый Ю. С. Червонный, который согласился руководить моим дипломным проектом “Правовой статус треста”. И нужно было видеть лицо Ильи Вениаминовича, когда он сидел в составе государственной экзаменационной комиссии и слушал мою защиту. Он беспрерывно тер глаза и смотрел на меня, как будто вопрошая: зачем ты залез в гражданское право?

После получения диплома и выпускного бала в ресторане “Лондонский” я был уверен, что наши пути с Ильей Вениаминовичем разошлись навсегда. Но представьте себе мой ужас, когда на следующий

день после выпускного бала я был вызван в деканат и мне вручили кипу бегунков на сдачу тех предметов, которые я не изучал на первом курсе, т. к. в Харьковском юридическом институте они не входили в учебный план. Но самый большой ужас состоял в том, что среди направлений на сдачу какой-то там логики, судебной статистики, вдруг оказалось направление на сдачу римского права доценту И. В. Шерешевскому. Учитывая, что это был пробел в работе деканата, так как они должны были об этом позаботиться раньше, мне был дан льготный срок на сдачу этих экзаменов – 3 дня.

Конечно, наибольшую сложность представлял для меня экзамен по римскому праву. И хотя я его не изучал, однако, прослушав курс гражданского права, который вел Илья Вениаминович, я многие основные положения этой учебной дисциплины уже знал, поскольку он читал этот курс, как сейчас принято говорить, пользуясь методом сравнительного правоведения. Он не только анализировал нормы действующего гражданского права, но и рассказывал историю возникновения многих норм этой отрасли права в период Римской империи. Поэтому многие его мысли о связи советского гражданского права и римского права были мне знакомы. Тем не менее, для подстраховки я пошел на книжный рынок и купил книгу Новицкого И. Б. “Римское право”. И с этой книжкой я появился перед глазами Ильи Вениаминовича Шерешевского. После того как он мне в бегунке поставил искомую оценку, я набрался нахальства и попросил его, чтобы он расписался в этой книге. Он выполнил мою просьбу. А теперь должен признаться, что я совершил после этого один из самых гнусных поступков в своей жизни – я вырвал из книги страницу с подписью Ильи Вениаминовича, пошел на книжный рынок и продал книгу. И только сейчас я понимаю, какую ценность она бы сейчас представляла.

Впоследствии судьба меня свела с Ильей Вениаминовичем уже после моего прихода на работу в Одесский государственный университет на юридический факультет.

Илья Вениаминович всегда относился внимательно к своим ученикам, особенно это внимание коснулось меня – молодого преподавателя. Илья Вениаминович вспоминая мое спортивное прошлое старался направить наш разговор на спортивные темы, избегая проблемных научных тем. Конечно, его знание спортивной жизни были далеко не те, какими обладал тогда Юрий Семенович Червонный, который и сегодня может рассказать о составе лю-

бой футбольної команді, о житті баскетболістів і багато інших тонкостей спортивної і навколо спортивної життя. У Ільї Веніаміновича був інший підхід до оцінки спортивної життя – він був філософ і тому він розглядав спорт з точки зору психології спортсмена, його оцінки суспільством.

Ймовірно для того, щоб підвищити моє розуміння сутності спорту, він запропонував мені прочитати книгу німецького автора Шлоссера "Філософія тіла і духа". І, дійсно, ця книга виявилася для мене відкриттям внутрішнього світу спортсмена і я шкодую, що після читання повернув Ільї Веніаміновичу цю книгу, а не залишив її собі. Тепер би я сказав, що зробив це в пам'ять про нього.

Можливо, мої спогади не створять повного і достатнього портрета Ільї Веніаміновича, бо вони стосуються тільки окремих, скоріше всього, побутових сторін життя цього великого вченого, педагога, це був дійсно дивовижний педагог, який володів енциклопедичними знаннями, він був повністю інтелектуалом старшого покоління. Останнього якості так не вистачає багатьом сучасним професорам і доцентам і, можливо, читання, які проводяться в нашій академії присвячені пам'яті Ільї Веніаміновича Шерешевського в якійсь ступені можуть допомогти сучасним вченим хоча б трохи наблизитися до тих висот, які досягнув Ілья Веніамінович.

ЧЕЛОВЕК ИЗ „РАΝЬШЕГО” ВРЕМЕНИ

**Вишняков О. К. – канд. юрид. наук,
доцент кафедри права ЄСт
порівняльного правознавства
ОНЮА**

Коли згадую Іллю Веніаміновича, на думку приходять слова літературного персонажа „... Да-а, сразу видать – человек с раньшего времени...”. Ні, він не був таким собі „старорежимним” професором, – завжди цікавився новими тенденціями у праві, хоча й дуже критично до них ставився. Так, одним з перших він почав читати у 60-х роках університетський спецкурс тоді ще „топ-новинки” – господарського права. Усе життя буду пишатися тим, що саме він зголосився бути науковим керівником моєї дипломної роботи щодо співвідношення плану і договору у регулюванні соціалістичного господарства.

Він ніколи не проходив повз нас – у ті часи молодих студентів відродженого юрфаку ОДУ 60-х років, що на перервах кучкувалися у факультетському коридорі чи на сходах – не зупинившись і не вступаючи у розмову. Одразу ж до нього потоком йшли самі різні запитання – і „за життя”, і за науку – і, здавалося, він того тільки й чекав – починався „летючий” диспут, яким він блискуче, з іронією та жартами та з явним задоволенням, керував.

Те, що в Іллі Веніаміновича було, так би мовити, „старорежимного”, так це енциклопедична обізнаність і фундаментальність, інтелегентність, порядність

та почуття відповідальності. Коли роки зробили своє і йому прийшлося відійти від праці на факультеті, він, будучи вже у дуже й дуже поважному віці, писав наукові статті, не припиняв палкої полеміки зі своїми науковими опонентами. Навіть майже втративши зір і не маючи можливості вийти з дому, він залишався в курсі світових подій, слухаючи радіо іноземними мовами, яке навіть за тих часів не покривалося радянськими „глушилками”. Розкладав на підвіконні фоліанти зарубіжних видань з римського права та озброївшись величезним збільшуваним склом намагався використати денне світло навіть за коротких зимових днів. Повідомив з гордістю, що починає вивчати італійську. У це важко було повірити, але він „на полном серьезе” запевнив, що йому стало замало мовного запасу.

Ілля Веніамінович отримав добротну освіту в Новоросійському університеті, але, як тільки дозволяли гроші, їздив слухати університетські лекції за кордоном. За радянських часів став відомим вченим, видавав праці з різних галузей права. Але не був кабінетним вченим ані за складом характеру, ані за вдачею. Доля, яка була з ним не завжди справедливою, випробувала його і як одного з перших керівників одеської міліції, і на посаді банківського юрисконсульта, і в ролі безробітного професора. Але завжди він залишався оптимістом. Завжди з ним були глибока професійність, повага до юридичної професії та вміння прищеплювати цю велику справжню повагу іншим.